

4 februari 2020
Auteur: Jeroen Kester

Onderzoek: Racisme in het voetbal

Samenvatting

Aanvoerders profvoetbal: 'Racisme komt vaker voor dan in het nieuws komt'

Profvoetballers ervaren vaker racisme in stadions dan nu in het nieuws komt. Toch hebben weinig teams in de Eerste en Eredivisie afspraken over wat te doen als het gebeurt.

Dat blijkt uit onderzoek van EenVandaag in samenwerking met spelersvakbond VVCS onder 28 van de 38 aanvoerders van de Eerste en Eredivisie. De KNVB en het kabinet presenteren zaterdag een plan om racisme in het voetbal aan te pakken.

Spreekkoren richting Moreira geen uitzondering

Het onderzoek laat zien dat de racistische uitingen richting Excelsior-speler Mendes Moreira geen op zichzelf staand incident is. Bijna een derde ondervraagde profvoetballers zeggen dat minstens een paar keer per half jaar racisme in het voetbal ervaren. 21 van de 28 ondervraagde aanvoerders zeggen dat racistische spreekkoren vaker voorkomen dan uiteindelijk in het nieuws komt.

Weinig teams hebben afspraken over wat te doen bij racisme

Hoewel racisme vanaf de tribunes geregeld voorkomt, zeggen maar weinig aanvoerders op de hoogste niveaus afspraken te hebben over wat ze doen in die gevallen. Teams die daar wel een plan voor hebben, zeggen dat ze direct van het veld lopen als het voorkomt.

Aanvoerders Eerste- en Eredivisie

Aanvoerders: 'Racisme komt regelmatig voor'

Voor dit deel van het onderzoek hebben we samen gewerkt met spelersvakbond VVCS. VVCS heeft een online vragenlijst verspreid onder 38 aanvoerders van Eerste en Eredivisieclubs. Daarvan hebben 28 aanvoerders het onderzoek ingevuld. Omdat het een kleine onderzoeksgroep is, zijn de uitkomsten hieronder weergegeven in aantallen en niet in percentages.

Allereerst, hoe vaak krijgen spelers uit jouw team te maken met uitingen van racisme op basis van huidskleur of religie op en rond het veld?

(Bijna) wekelijks: 4

Een (paar) keer per maand: 2

Een (paar) keer per half jaar: 4

(Bijna) nooit: 15

Weet niet / geen mening: 3

De volgende vragen zijn alleen gesteld aan aanvoerders die wel eens racisme hebben meegemaakt op en rond het veld (n=10).

Wie maken zich naar jouw ervaring vooral schuldig aan racisme in het Nederlandse voetbal? En hoe vaak gebeurt dat?

	(Bijna) wekelijks	Maandelijks	Halfjaarlijks	(Bijna) nooit	Weet niet
Spelers van andere teams	-	-	-	8	2
Supporters op de tribune	4	3	3	1	-
Spelers uit eigen team	-	-	-	8	2
Trainers of andere clubmedewerkers	-	-	-	8	2

Aanvoerders Eerste- en Eredivisie

Weinig teams hebben afspraken over wat te doen bij racisme

Aanvoerders die racisme hebben meegemaakt (n=10)

In hoeverre worden racistische incidenten richting teamgenoten besproken in de kleedkamer?

Vaak: 1

Meestal: 2

Soms: 5

(Bijna) nooit: 2

Weet niet / geen mening: -

Aanvoerders die racisme hebben meegemaakt (n=10)

Heb je een indruk van de impact die racisme heeft op voetballers met een getinte of donkere

Ja, dat heeft veel impact: 1

Ja, op de ene speler heeft dat veel impact, op de ander minder: 9

Ja, maar dat heeft weinig impact:-

Nee, dat weet ik niet: -

De volgende vragen zijn aan alle aanvoerders gesteld (n=28)

Zijn er in jouw team afspraken gemaakt over wat jullie doen wanneer één of meerdere spelers racisme meemaken? We bedoelen hier zowel racistische uitingen richting spelers van je eigen team als die van de tegenstander.

Ja, daar hebben we afspraken over: 5

Nee, daar hebben we geen afspraken over: 21

Weet niet / geen mening: 2

Van het veld stappen is de voornaamste afspraak die teams met elkaar maken als teamgenoten racistisch worden bejegend. Ook aanvoerders die geen afspraken zeggen te hebben gemaakt, vinden dit een denkbare optie.

Aanvoerders Eerste- en Eredivisie

Verdeeldheid of clubs en KNVB genoeg doen tegen racisme

Vind je dat jouw club tot nu toe voldoende of onvoldoende doet om racisme op en rond het veld tegen te gaan?

Voldoende: 15

Onvoldoende: 2

Weet niet / geen mening: 11

En vind je dat de KNVB tot nu toe voldoende of onvoldoende doet om racisme op en rond het veld aan te pakken?

Voldoende: 15

Onvoldoende: 7

Weet niet / geen mening: 6

Aanvoerders zijn verdeeld of hun club en de KNVB voldoende doet tegen racisme. Wat hun club doet, is voor veel aanvoerders onduidelijk. Een aanvoerder: "Op de club weinig over gesproken. KNVB doet er naar mijn idee zoveel mogelijk aan". Verder zien aanvoerders dat zowel clubs als de bond beperkt worden als het gaat om wetgeving: "De clubs en KNVB zijn aan handen en voeten gebonden. Het is meer een zaak voor justitie."

Vind je dat er in het nieuws voldoende of onvoldoende aandacht is voor racisme in het voetbal?

Voldoende: 15

Onvoldoende: 9

Weet niet / geen mening: 4

Ben je het eens of oneens met de volgende stelling? 'Racisme komt in het Nederlandse voetbal vaker voor dan nu in het nieuws komt.'

Eens: 21

Oneens: 3

Weet niet / geen mening: 4

Aanvoerders Eerste- en Eredivisie

Aanvoerders positief over maatregelen kabinet en KNVB

De KNVB en de politiek presenteren binnenkort maatregelen om racistische uitingen van supporters aan te pakken.

Welk van deze maatregelen werkt volgens jou wel en niet tegen racistische uitingen van supporters?

	Werkt wel	Werkt niet	Weet niet / geen mening
Wedstrijd altijd staken bij racistische uitingen	22	3	3
Boete voor de club	9	14	5
Punten in mindering bij de club	9	17	2
Gezichtsherkenning in het stadion voor alle clubs in het betaald voetbal	23	1	4
Stadionverbod met meldplicht tijdens wedstrijden voor supporters	23	5	-
Strafrechtelijk vervolgen van supporters	24	1	3
Mobiele app waarop iedereen racisme anoniem kan melden	13	6	9

Denk je dat deze maatregelen voldoende of onvoldoende zijn om racisme van supporters richting spelers aan te pakken?

Voldoende: 21

Onvoldoende: 3

Weet niet / geen mening: 4

Toeschouwers profwedstrijden

3 op 10 stadionbezoekers horen geregeld racisme om hen heen

Ook vroegen we 3.407 supporters die minstens een paar keer per half jaar in een stadion van een Eerste of Eredivisieclub gaan kijken. De uitkomsten van dit deel kwantificeren we gezien de steekproefgrootte wel in percentages.

In hoeverre hoor of zie je wel eens racistische uitingen van supporters richting spelers op het veld?

Bij iedere wedstrijd die ik bezoek: 10%
 Regelmatig als ik een wedstrijd bezoek: 20%
 Bij een enkele wedstrijd die ik bezoek: 39%
 Nooit: 25%
 Weet ik niet (meer): 6%

Hoe vaak komen volgens jou de volgende uitingen van discriminatie richting spelers voor in stadions die jij wel eens bezoekt?

	Huidskleur	Religie	Geraardheid	Antisemitisme
Bij iedere wedstrijd die ik bezoek	9%	3%	10%	7%
Regelmatig als ik een wedstrijd bezoek	21%	12%	14%	16%
Bij een enkele wedstrijd die ik bezoek	32%	21%	36%	33%
Nooit	31%	51%	34%	37%
Weet ik niet (meer)	7%	13%	6%	7%

Toeschouwers profwedstrijden

Derde supporters: 'grap is geen racisme'

Ben je het eens of oneens over de volgende stellingen?

	Eens	Oneens	Weet niet / geen mening
Racisme komt in het Nederlandse voetbal vaker voor dan nu in het nieuws komt'	55%	32%	13%
Opmerkingen van supporters tijdens wedstrijden op basis van huidskleur of religie zijn vaak als grap bedoeld, dat is geen racisme'	35%	51%	14%
Het gebruik van het woord 'joden' als bijnaam voor spelers en supporters van Ajax is ook racisme'	40%	50%	10%

We vroegen supporters waarom een grap over huidskleur of religie wel of geen racisme is. De groep die dat wel vindt (51 procent) vindt het de vraag of mensen het wel echt als grap bedoelen en dat zij te weinig rekening houden met de ontvanger. "Iets bestempelen als grap maakt het niet automatisch geoorloofd", zegt een stadionbezoeker.

De groep die vinden dat een grap geen racisme is, zegt dat opmerkingen over uiterlijk nu eenmaal voorkomen en dat mensen te gevoelig zijn geworden als het gaat om de grenzen van humor. Ook vinden ze dat het intimideren van de tegenstander van alle tijden is, "En ja, dan maak je hun kenmerken groot en belachelijk.", zegt een supporter.

Toeschouwers profwedstrijden

Helpt supporters houdt mond bij racistische spreekkoren

Alleen supporters die regelmatig tot vaak racistische uitingen onder medesupporters horen in een stadion (n=1.902)

Heb je een medesupporter wel eens aangesproken op het doen van racistische uitingen richting spelers op het veld?

Nee, het komt wel voor maar dan zeg ik er niks van: 56%

Ja, (vrijwel) altijd als ik iets hoor of zie: 7%

Ja, regelmatig als ik iets hoor of zie: 11%

Ja, een enkele keer als ik iets hoor of zie: 26%

Weet niet / geen mening: 0%

Supporters die racistische uitingen om zich heen horen maar niets zeggen doen dat niet uit vrees voor verbale of fysieke confrontaties met andere supporters. "De personen die dit roepen zijn vaak agressief en hebben teveel gedronken. Als je daar wat van zegt kun je ineens zelf slachtoffer worden", zegt een toeschouwer. En een ander: "Een leeftijdsgenoot riep een keer: "Jongeman, spoel je mond". Dat heeft hij geweten. Onder bescherming van suppoosten is hij gevlucht." Anderen zeggen niets door de normalisering van dergelijke opmerkingen: "Het is zo ingeburgerd dat niemand daar iets mee doet", aldus een stadionbezoeker.

Toeschouwers profwedstrijden

Toeschouwers positief over meeste maatregelen

De KNVB en de politiek presenteren binnenkort maatregelen om racistische uitingen van supporters aan te pakken.

Welk van deze maatregelen werkt volgens jou wel en niet tegen racistische uitingen van supporters?

	Werkt wel	Werkt niet	Weet niet / geen mening
Wedstrijd altijd staken bij racistische uitingen	64%	30%	6%
Boete voor de club	37%	56%	7%
Punten in mindering bij de club	23%	70%	6%
Gezichtsherkenning in het stadion voor alle clubs in het betaald voetbal	76%	20%	4%
Stadionverbod met meldplicht tijdens wedstrijden voor supporters	88%	10%	2%
Strafrechtelijk vervolgen van supporters	73%	19%	9%
Mobiele app waarop iedereen racisme anoniem kan melden	53%	29%	18%

Toeschouwers profwedstrijden

'Stadionverbod en meldplicht werkt het beste'

En welke van de onderstaande maatregelen zullen volgens jou het beste werken tegen racistische uitingen op het voetbalveld? Je kunt twee antwoorden aanvinken.

Wedstrijd altijd staken bij racistische uitingen: 32%

Boete voor de club: 2%

Punten in mindering brengen bij de club: 8%

Gezichtsherkenning in het stadion voor alle clubs in het betaald voetbal: 30%

Stadionverbod en meldplicht tijdens wedstrijden voor supporters: 51%

Strafrechtelijk vervolgen supporters: 36%

Mobiele app waarop men racisme anoniem kan melden: 9%

Geen enkele maatregel werkt tegen racisme: 6%

Weet niet / geen mening: 3%

In hoeverre denk je dat het pakket aan maatregelen van de KNVB binnen een jaar effect heeft op racisme rond professionele voetbalwedstrijden?

Groot effect: 8%

Redelijk effect: 32%

Weinig effect: 33%

Geen effect: 14%

Weet niet / geen mening: 12%

Racisme in het amateurvoetbal

Helpt wel eens getuige van racisme in amateurvoetbal

Naast spelers in en toeschouwers bij het profvoetbal vroegen we spelers, toeschouwers, scheidsrechters en trainers in het amateurvoetbal naar ervaringen met racisme. Ruim 7.300 mensen in deze groepen deden mee. 3.111 speelden daarvan zelf.

Aan spelers, toeschouwers, trainers en scheidsrechters actief in het amateurvoetbal
Heb jij wel eens racisme op of rond de amateursportvelden gezien of gehoord? En, zo ja, wanneer was de laatste keer dat je dat meemaakte?

	Allen	Huidskleur	
		Wit	Getint of donker
Ja, afgelopen week	3%	3%	8%
Ja, afgelopen maand	7%	7%	9%
Ja, afgelopen half jaar	9%	10%	11%
Ja, afgelopen jaar	8%	8%	6%
Ja, langer dan een jaar geleden	21%	22%	26%
Nee, heb ik nog nooit gezien of gehoord	39%	39%	37%
Weet niet / kan ik me niet herinneren	12%	12%	3%

Racisme in het amateurvoetbal

Helpt getinte amateurspelers wel eens racistisch bejegend

Aan spelers actief in het amateurvoetbal

Ben je zelf wel eens racistisch bejegend in en rond het sportveld? En, zo ja, hoe kort of lang geleden was de laatste keer?

	Allen	Huidskleur	
		Wit	Getint of donker
Ja, afgelopen week	1%	1%	4%
Ja, afgelopen maand	0%	0%	1%
Ja, afgelopen half jaar	2%	1%	13%
Ja, afgelopen jaar	1%	0%	1%
Ja, langer dan een jaar geleden	9%	5%	29%
Nee, heb ik nog nooit gezien of gehoord	81%	87%	50%
Weet niet / kan ik me niet herinneren	6%	5%	2%

Racistische opmerkingen die getinte spelers te horen krijgen, zijn vaak bedoeld als grap maar worden door hen als kwetsend ervaren. Toch zijn er ook veel gevallen van uitingen bedoeld om te beledigen. Enkele voorbeelden die genoemd worden:

"Ik word tijdens wedstrijden uitgemaakt voor 'kankerzwarte, rot op naar je land'. Ik ben halfbloed, en hier geboren, maar dat ligt blijkbaar lekker in de mond denk ik dan"

"Geef die bal nou niet aan de zwarte! Die hebben geen haast"

"Racistische opmerkingen als: aap, zwartjoekel, vuile neger, bosneger."

"Er werd door spelers gescholden in termen als 'vieze Turk' en 'rot op naar je eigen land'."

Racisme in het amateurvoetbal

Nauwelijks ingegrepen bij racisme

Werd er na de uiting van racisme op enige manier ingegrepen richting de persoon die de uiting deed of niet? Als je het vaker hebt gezien, gehoord of meegemaakt, denk dan aan de laatste keer dat het gebeurde.

	Gezien of gehoord	Zelf bejegend
Nee, er is niets gedaan	47%	54%
Ja, iemand anders heeft er wat van gezegd	23%	19%
Ja, ik heb er zelf iets van gezegd	23%	23%
Ja, ik ben / iemand anders is tussenbeide gekomen	4%	1%
Ja, er is melding gemaakt bij de sportvereniging	7%	1%
Ja, de scheidsrechter heeft ingegrepen (spel stilgelegd, straf uitgedeeld)	7%	2%
Ja, de sportvereniging heeft ingegrepen (bijv. middels een schorsing, boete)	3%	3%
Ja, er zijn spelers van het veld gelopen	2%	1%
Ja, iemand heeft op een fysieke manier ingegrepen	1%	0%
Ja, ik heb zelf op een fysieke manier ingegrepen	0%	0%
Ja, op een andere manier dan bovenstaande	3%	2%
Weet niet / ik kan het me niet herinneren	4%	4%

Racisme in het amateurvoetbal

Helpt supporters houdt mond bij racistische spreekkoren

Vind je dat jouw eigen vereniging voldoende of onvoldoende doet om racisme op en rond de sportvelden tegen te gaan?

	Allen	Huidskleur	
		Wit	Getint of donker
Voldoende	48%	46%	46%
Onvoldoende	10%	10%	18%
Weet niet / geen mening	42%	44%	36%

Een opvallend grote groep weet niet wat zijn of haar vereniging doet tegen racisme. Zij lichten toe dat clubs denken dat het bij hun club niet voorkomt. Een amateurvoetballer zegt daarover: "Er wordt echt heel vaak gezegd: 'Dat gebeurt bij ons niet.' Dus is er geen beleid voor gemaakt." Op clubs waar wel voldoende wordt gedaan volgens ondervraagden wordt vooral reactief opgetreden, zoals met tijdelijk of structureel verbannen. "Bij aangetoond racistisch gedrag, volgt een schorsing of verwijdering van de club", zegt een panellid.

Ben je het eens of oneens met de volgende stelling?

'Ik vind het moeilijk om iemand aan te spreken als hij of zij een racistische opmerking maakt op of rond het sportveld.'

	Allen	Huidskleur	
		Wit	Getint of donker
Eens	29%	32%	21%
Oneens	59%	57%	62%
Weet niet / geen mening	12%	11%	17%

Racisme in het amateurvoetbal

Kwart bekent zelf wel eens iets racistisch te hebben gezegd

Als je heel eerlijk bent, heb je zelf bedoeld of onbedoeld wel eens racistische opmerkingen geuit op of rond een amateursportveld?

	Allen	Huidskleur	
		Wit	Getint of donker
Nee, heb ik nog nooit gedaan	64%	63%	60%
Ja, maar dat was bedoeld als grap	22%	23%	22%
Ja, een racistische opmerking of handeling om te beledigen	5%	4%	15%
Weet niet / kan ik me niet herinneren	10%	10%	4%

Als mensen toegeven wel eens iets racistisch te hebben gezegd, deden zij dat vooral als grap. Sommigen zijn zich van geen kwaad bewust, want "dat moet kunnen als je elkaar kent". Maar anderen beseffen achteraf dat het rotter aan kon komen dan bedoeld en betuigen spijt. Een panellid vertelt over wat hij wel eens heeft geroepen: "Bij een Marokkaans iemand die zich irritant gedroeg, heb ik wel eens gezegd: 'Ach, daar kan die jongen ook niets aan doen, zo zijn ze allemaal'."

EenVandaag Opiniepanel

Over dit onderzoek

Het onderzoek onder aanvoeders is een samenwerking tussen het EenVandaag Opiniepanel en spelersvakbond VVCS. De redactie van het EenVandaag Opiniepanel heeft een korte online vragenlijst opgesteld welke door VVCS verspreid onder aanvoeders van alle 38 Eerste en Eredivisieclubs in Nederland. In totaal reageerden 28 aanvoeders op de uitnodiging. Het onderzoek is gehouden van 22 januari tot en met 4 februari 2020.

Aan het onderzoek onder voetbalsupporters uit het EenVandaag Opiniepanel mee. Daarvan ondervroegen we 3.407 leden die minstens een paar keer per half jaar een stadion bezoeken van een Eerste of Eredivisieclub. Daarnaast stelden we 7.311 amateurvoetballers, scheidsrechters, trainers en toeschouwers naar hun ervaringen met racisme in het amateurvoetbal. De resultaten van de totale steekproef zijn na weging representatief voor zes variabelen, namelijk leeftijd, geslacht, opleiding, burgerlijke staat, spreiding over het land en politieke voorkeur gemeten naar de Tweede Kamerverkiezingen van 2017. Het onderzoek werd gehouden tussen 27 januari en 7 februari.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met onderzoeker Jeroen Kester:
jeroen.kester@eenvandaag.nl

Over het EenVandaag Opiniepanel

Het EenVandaag Opiniepanel bestaat uit ruim 55.000 mensen. Zij beantwoorden vragenlijsten op basis van een online onderzoek. De uitslag van de peilingen onder het EenVandaag Opiniepanel zijn na weging representatief voor zes variabelen, namelijk leeftijd, geslacht, opleiding, burgerlijke staat, spreiding over het land en politieke voorkeur gemeten naar de Tweede Kamerverkiezingen van 2017. Panelleden krijgen ongeveer één keer per week een uitnodiging om aan een peiling mee te doen. Op de meeste onderzoeken respondeert 60 tot 70 procent van de panelleden.

